En Fem Text 109-110, Maig 2009

L'escola fa o desfà joves lectors?

Teresa Colomer. Professora de la Universitat Autònoma de Barcelona

La lectura dels adolescents suscita un gran interès pel que té de pedra de tot en la consolidació social de les pràctiques lectores. La recerca sobre lectura intenta saber com afavorir la construcció dels lectors. Assenyalarem aquí alguns dels seus resultats, sobretot amb relació a l'escola:

1. El punt de partida: «*Si veuen llegir, llegiran*»

Avui tendeix a ser evident l'afició lectora de l'entorn és una de les variables més marcades a tots els estudis que assenyalen les dificultats pel que fa al desenvolupament lector:

- El nivell sociocultural de la família, i, encara més, el seu nivell escolarització.
- Les pràctiques de lectura a la llar, com l'explicació de contes als petits, o la discussió entre pares i fills al voltant dels llibres.
- El fet d'anar a una escola amb biblioteca escolar activa i que aquí hagi als mans d'un sector sociocultural alt. Ho fan a tenir en compte en les polítiques públiques: per l'impulsa a les biblioteques de centre i per què el marca escolar no marginalitzi o la separació dels diversos sectors.

Pel que fa a com l'escolarxen, els adolescents valoren l'acte de lectura. El llibre es veu com un objecte substituïble per altres suports financials i culturals; la seva assessació es barreja fisicament amb altres mena d'objectes; és triat sense referència a l'autor, no s'impossa en els lectors cultes. I és indicat per criteris variats, com la llargària o l'efecte produït. El que es busca principalment no és el fet artístic, sinó la identificació. És una lectura en present i per plaer que inclina a la proximitat de la narrativa, a l'exigència que l'estil sigui fàcil i per tal de no deslorar la història, o a la recerca de l'espectacularitat i la intriga en relats fantàstics. La precitat de la identificació explica perfè la conducta dels no lectors, amb la diferència que ells la busquen en el consum d'altres mitjans, com les pantalles o la música. D'altra banda, no s'ha consolidat encara la opció de jerarquia literària que comença a imposar-se cap al final de l'etapa obligatòria, a que els clàssics no tracten sovint els seus interessos concreters, les motivacions lectores d'aquest sector han aturgat un gran èxit als llibres escrits deliberadament per a ells, com la novel·la juvenil. I ja que la lectura no es veu com un fet que aporti cap prestigi especial, la força de la recomanació rau principalment en l'proximitat de grup d'iguals.

Però darrerament ha demostrat que l'acció escolar i el fet d'establir pactes entre les institucions implicades (la família, les biblioteques etc.) poden fer revertir les característiques negatives generades pels factors socioculturals respecte capacitat, actitud, gustos, és que la motivació i la implicació respecte de la lectura es pot construir «com» els infants d'alta ur vinguin.

2. L'itinerari del lector: *«Si llegeixen, llegiran»*

Aquesta coincidència ha resultat una expectativa raonable: és que un 1[illegible] % dels joves millora la seva concepció lectora en l'adolescència, mentre que quasi una quarta part [illegible]. La disminució de la lectura a secundària arriba al punt més baix en l'etapa post-obligatòria [illegible] escolar restren temps per a la lectura personal en un moment vital en què augmenten [illegible] necessitat de socialització, com la inquietud professional, que la que els escolars [illegible] la rendibilitat de l'esforç realitzat. Al final, les lectures [illegible] escolars [illegible] les lectures espontànies de lectura. La interpretació de les lectures passa a ser considerada com una pràctica reservada al professorat perquè els alumnes se sentin desprotegits [illegible] interpretació sociocultural de la literatura. La lectura [illegible] «[illegible]» quan s'abandonen les aules: [illegible] ràpidament la lectura [illegible]. [illegible] passa en la població adulta, i es produeix un retrocés a etapes anteriors pel fet que els lectors [illegible] a dir «[illegible] entre el [illegible] femení [illegible] masculí, en quantitat i [illegible] de lectures. [illegible], llegeixen més que les capes adultes.

3. El fons de la preocupació: *«Si no llegeixen processen escolarment»*

Si la manca de lectura revela suficient [illegible] per [illegible] de l'escrit, és inevitable que ha d'existir una correlació, ja que l'aprenentatge escolar es basa en [illegible] llengua. Aïllant [illegible] l'escola [illegible] la lectura literària [illegible] de textos expositius, però, en [illegible] d'aquesta [illegible], sembla que l'[illegible] de les habilitats lectores necessita la lectura de textos per poder [illegible]. Més [illegible] el mal, s'ha planejat la necessitat [illegible] d'[illegible] de [illegible] de la [illegible] variada, de [illegible] amb [illegible] escolar [illegible]. Si [illegible] activitats [illegible] d'[illegible] informàtics [illegible] interàctiu, [illegible] les seves habilitats, [illegible] temps i més ocasions de progrés [illegible] de la lectoescriptura al seu propi ritme.

Malgrat tot, els [illegible] que la relació entre quantitat de lectura i èxit escolar és més relativa del que semblava. A [illegible] llegeixen, en canvi, [illegible] afirmació [illegible] que hi té molta relació. De fet, resulta fals que *«l'important és que llegeixin, sigui el que sigui que llegeixin»*, però també que *«val més pocs llibres bons, que molts de bomis»*.

4. Les dificultats de la lectura: *«No llegeixen perquè no en saben»*

No es pot pas dir que aquesta no sigui una burrada. A més és la raó que implica la responsabilitat específica de l'escola. Una quarta part dels adolescents de 14 a 15 anys [illegible] en l'estudi de García Garrido (2002), per exemple, diu que no entén el que llegeix. O a Bayo (2007) un 31 % dels estudiants troba difícil acabar un llibre i un 24 % només és capaç de llegir de vint anys minuts seguits.

Fer adquirir habilitats de lectura cal temps i qualsevol [illegible] lectura [illegible] els seus resultats [illegible] una [illegible] de lectura diària. La conseqüència [illegible] amb la [illegible] i diversitat [illegible] llegits, [illegible] si es llegeixen textos llargs, [illegible] no de fiar. Passada uns determinats nivells, els lectors [illegible] per llegir textos [illegible] poden descoverir lectures [illegible] tendeixen a concretar-se en gèneres que [illegible] aquest mateix nivell [illegible], no [illegible] progressen cap a lectures [illegible] elaborades. [illegible] resultats [illegible] d'intervenció immediata en la [illegible] escolar. [illegible], per exemple, la proposta [illegible] de la lectura diària [illegible] les aules.

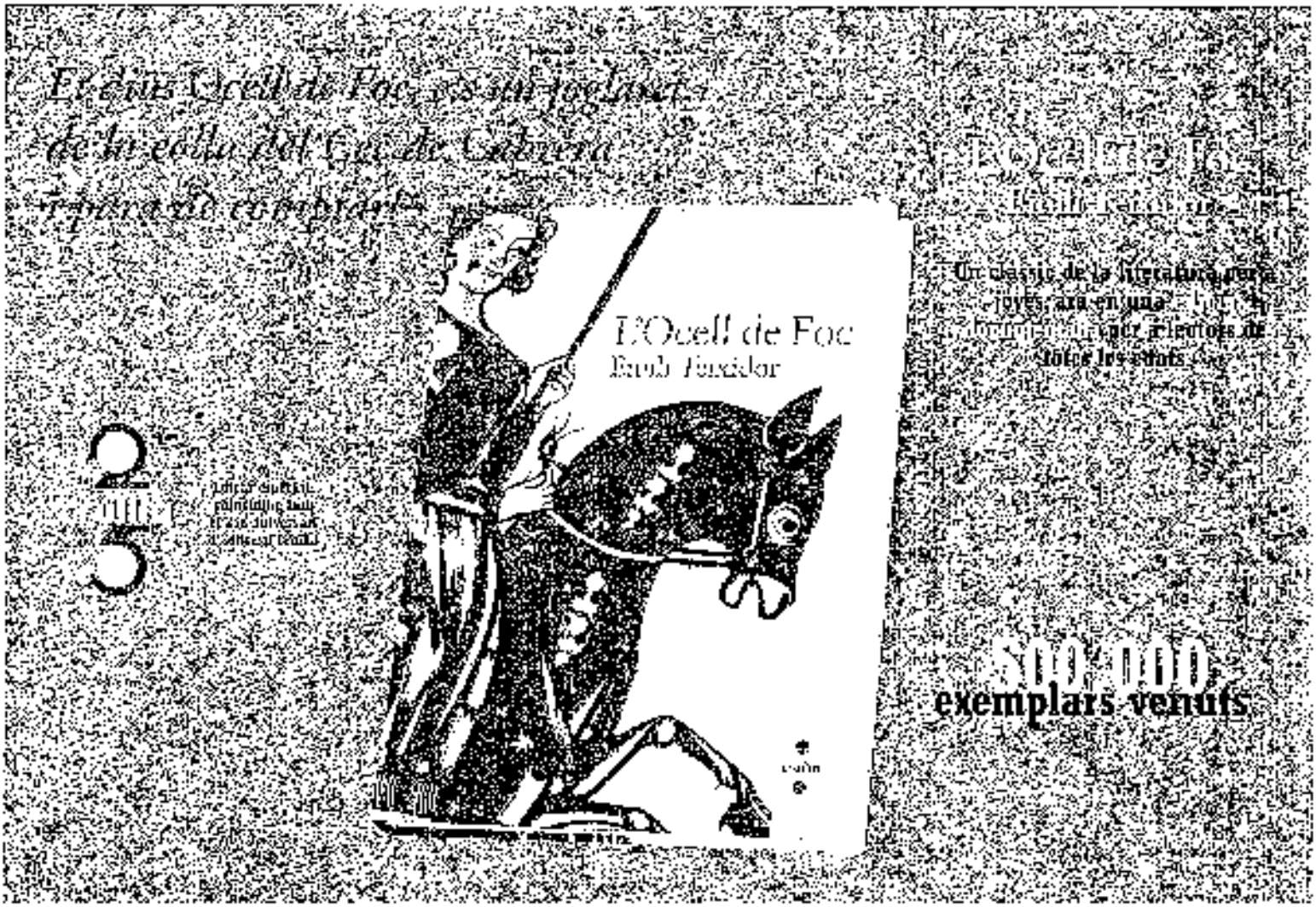

5. La pràctica escolar: *«L'escola no ha d'imposar les lectures, el que cal és que l'legeixin»*

Doncs, cal dir que s'imposen i amb eficàcia. Des de fa uns anys les enquestes mostren que l'escola condueix els gustos i s'impusa a les preferències culturals de l'origen social. Sembla clar que en l'educació secundària es crea un fons comú i estable de «llibres» que se situa entre els gustos adolescents i la iniciació escolar. Aquest conjunt forma la base cultural comuna entre els joves: la festa de la societat, les de formació, les dels adolescents, novel·les policíaques o autors clàssics realistes de públic amplí, tot un corpus de nous clàssics situats entre el passat i el present que configura els referents comportats. D'una manera semblant a com el folklore és transmès a l'infant i memoritzat a la seva gènesi en la memòria col·lectiva, aquest altre conjunt de llibres - més variat, les s'inferiors - l'interpa adolescent com a substrat cultural. És una prova de l'impacte escolar sobre la culturalització dels lectors i de com s'interdiritzen finalment les lectures canòniques. Una acceptació que no va associada necessàriament a l'opinió personal, donat que molts nois i noies «llegeixen» aquests llibres i autors per cens-urar-los i valorar negativament l'obligatoriet de la seva lectura. Però els que «no queixen» ho fan quan aquells «tots» concrets no els «ha quedat» o quan volen donar raons per a la seva manca d'hàbits lectors, menys que els dels lectors o els adolescents a qui ha agradat el llibre «tot» no acostumen a destacar-ne la forma d'accés.

De fet, l'itinerari al llarg de l'escolarització es fa en direcció cap als gustos culturals legitimats. Sembla que existeix un «tronc» gustós més o menys provisional de tipus de lectures i que la principal d'incògnita és que algunes adolescències fan camí més de pressa. Fins als 14 o 15 anys els gustos són més personals, estan formats per l'idiosincràsic de l'edat, el gènere i l'origen social. Les divergències introduïdes per aquestes lectures en els gustos es tornen perturbades per l'escola que tendeix a homogeneïtzar-les introduïnt la variable de l'èxit escolar sòlid gustós. Les combinacions dels factors acaben configurant diferents tipus de lectors, de manera que, per exemple, «les noies bones alumnes i fills de professionals» acaben formant un grup de gustos molt similars (els més canònics).

L'existència d'aquest itinerari es confirma també per l'efecte que en els productes de l'escola no excloent la seva acció - com poden ser les revistes o els rèmiers, fins «ara» - es mantenen separades les diferències primeres. El ritme de progrés depèn fortament de l'origen social, perquè «els lectors més baixos no llegeixen a casa, els pares no saben aconsellar-los bé i no saben bé de l'ordre amb l'escola». L'escola la fa escolar tanta més efecte i també en fa mangas.

Des de l'engrandiment de l'escola ha fet un gran esforç per apropar-se als alumnes de medis socials diversos i d'una generació nova. El «pop» «Vi», «exemplat», «la clàssica» «Ulysses» amb ro-lectura a temes actuals i les pràctiques pedagògiques es «mis» obertes. Fruit d'aquest moviment educatiu, les incursions entre les lectures escolars i personals «han diferenciat». Malgrat tot, les observacions mostren que continuen «les» no fitxa «lectura» destinada al professorat, que les activitats es basen en la comprensió literal i que les lectures «avaluen» més que «guien». Un «hari» concreta, però a les aules tipus de «tines» passades en el que la recerca ha comprovat que funciona positivament a través de l'experimentació a l'aula i l'observació de les pràctiques dels docents que tenen més èxit estimular la lectura a l'any Lemmol (com les de Rudolf, 1985):

- Comentar la lectura d'obres senzilles o textos llargs que el «cent per cent» no ho ha llegit.
- Presentar els llibres i «plantejar» la lectura a l'aula.
- Enginbar la lectura en projectes ben seqüenciats, amb sentit propi i diferents finalitats (i lògica a l'escriptura).
- Emprendre tasques «complexes» amb un grau elevat d'exigència, però amb un «nivell» i apoiament suficient que permeti recórrer als «iguals».
- Fer servir la lectura cooperativa amb intercanvis que «obrin» les estratègies interpretatives, crítiques i inferencials, amb atenció als aspectes estètics i emocionals.
- Fer servir activitats que «permetin» la presa de consciència «de» noies i noies sobre el «seu» progrés «i» de «quin» «coneixement» «s'» aprenen formes «de» procedir.
- Ajudar individualment «l'» alumnes.

És així, doncs, que el tions de «treball» la figura del «docent». L'«informació» dels alumnes «en» la lectura «apreneu» és «factor» «decisiu» «en» el domini de la lectura. Potser es pot dir que l'itinerari escolar «és» «habitual» «no» «per» «a» «formar» lectors. Però «en» «l'escola» «tampoc» «no» «es» «col··» «accedir» «a» «la» «lectura» «i» «és» «la» «institució» «que» «ho» «fa» «possible» «per» «a» «un» «públic» «sociocultural» «menys» «favorit». «Als» «de» «l'» «Ulysses» «es» «fa» «possible» «que» «les» «noves» «generacions» «aprenguin» «molt» «del» «referent» «de» «la» «seva» «cultura», «perquè» «les» «joves» «participin» «en» «el» «funcionament» «social» «dels» «textos». «Ulysses» «recursos» «per» «apreciar» «els» «nivells» «de» «significació» «de» «les» «obres». «Ho» «que» «ofereix» «una» «matèria» «de» «parlar» «sobre» «els» «llibres» «i» «una» «objectivació» «de» «la» «lectura» «segons» «diversos» «criteris». «Per» «resumir» «-» «en» «paraules» «de» «Bamberger» «et al.» «(1999)»: «*«L'escola» «ofereix» «l'espai» «literari» «que» «fa» «possible» «convertir-se» «com» «a» «lector» «en» «un» «marc» «cultural».*»

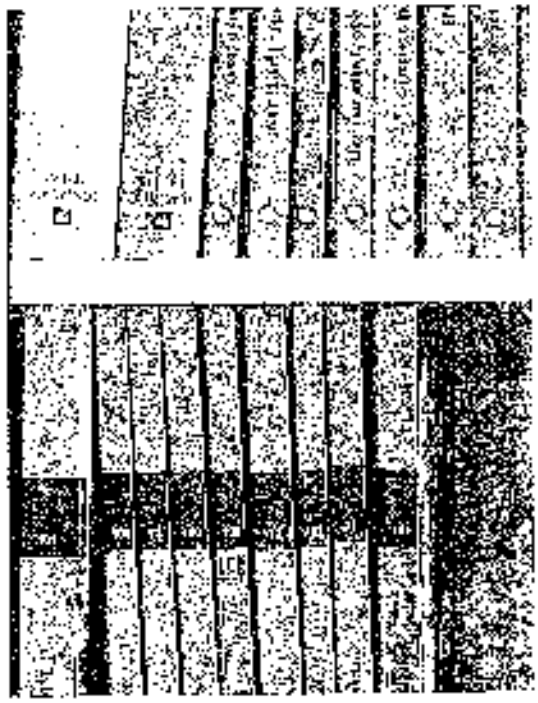

Referències

[illegible]

[illegible]

COLOMER, [illegible]

[illegible]

[illegible]